

مرور رمان «تصویر درِبان گری»
غایت هنر چیست؟

شریف شیرزاد| هنرمند آفریننده چیزهای زیباست. غایت هنر پنهان‌کردن هنرمند و آشکارانمودن هنر است. [...] عالی‌ترین و نیز دانی‌ترین نوع نقد گونه‌ای از خودزندگی‌نامه‌نگاری است. [...] چیزی به نام کتاب اخلاقی یا غیراخلاقی وجود ندارد. کتاب‌ها یا خوب نوشته شده‌اند یا بد. همین و بس.» این گزاره‌ها، که از قلم اسکار وایلد (۱۸۵۴–۱۹۰۰)، نویسنده ایرلندی، تراویده‌اند، دلالت‌های بسیاری دارند که برخی بسیار آشکارند. از جمله اینکه، در سنجش اثر هنری، باید تنها معیارهای زیبایی‌شناختی میزان قرار بگیرد (نه، مثلا، احوال یا اغراض هنرمند). بااین‌همه، خود وایلد یکی از هنرمندانی است که داوری در باب آثارش، همواره متأثر از امور غیرزیبایی‌شناختی بوده است. دامنه تأثیر این داوری‌ها تا زندگی خصوصی نویسنده هم کشید و روزگار را به کام او تلخ کرد. اولین و آخرین رمان این نویسنده، یعنی «تصویر درِبان گری» (۱۸۹۰)، در این صدورخده‌ای سال داشته است که درباره‌ارزش آن قضاوت کرده‌اند. اما کمتر بر اساس اصول هنری (از هر آیینی که می‌خواهد باشد). به‌ویژه مخالفان، بیشتر، از منظر اخلاقی با رمان وایلد روبه‌رو شده‌اند و چون آن را «غیراخلاقی» یافته‌اند، تقبیحش کرده‌اند. نویسنده هم، اگرچه کار خود را خلاف اخلاق نمی‌دانسته است. با نفی اولویت واصل‌ضرورت پیام اخلاقی در اثر هنری. در آتش خشم این دسته دمیده و آن‌ها را در حکم خودشان استواتر کرده است. تا حدی که به جرح وتعدیل‌های بعدی نویسنده و ناشر هم رضایت نداده‌اند.

...

وایلد در «تصویر درِبان گری» داستان مرد جوانی را روایت می‌کند که روح خودش را، به‌بهای پایدنگی موهبت شباب و جمال، می‌فروشد. درِبان گری، زمانی که می‌بیند دوست نقاشش چهره او را بر بوم نقش کرده است، نگران، آرزو می‌کند که گذشت زمان در تصویر اثر کند و به خود او گزندی نرساند. دعای جوان مستجاب می‌شود و صورتش شاداب و زیبا می‌ماند، در مقابل، بر اثر گرایش روزافزون او به پلیدی‌ها، تصویرش روزبه‌روز بیشتر به گرفتگی و زشتی میل می‌کند. بدین ترتیب، داستان درِبان گری داستانی تراژیک می‌نماید. اگر واقعا چنین باشد، رمان وایلد، همچون تراژدی یونانی، باید رگه‌های اخلاقی برجسته‌ای داشته باشد. همین‌طور هم هست: «تصویر درِبان گری» وجوه اخلاقی پیدا و پنهانی دارد و حتی شاید بشود گفت زیست اخلاقی را تبلیغ می‌کند. بااین تفصیل، به‌نظر می‌رسد منتقدان اصلا از بیان صریح و بی‌پروای نویسنده برآشفته‌اند و هرگز به کنه ماجرا پی نبرده‌اند، در برابر، وایلد هم که – گفتیم – اساسا اعتقادی به استفاده از هنر همچون رسانه اخلاق نداشته است چندان تلاشی برای رفع این سوءبرداشت نکرده است. خوشبختانه، گذر ایام این کار را انجام داد. امروز این رمان کوتاه‌شاهکاری هنری به‌شمار می‌آید که هم در صورت عالی است هم در محتوا؛ این است که نشر نسخه اصیل آن – که به‌دنبال انتقادات و اعتراضات گرفتار سانسور شده بود – بیش از پیش اهمیت و ضرورت پیدا کرده است.

...

این تحریر از «تصویر درِبان گری» را آخرین بار سپاس ریوندی، با حواشی و تعلیقات مفصل و سودمند، به فارسی برگردانده و «مؤسسه فرهنگی – هنری خانه هنر مد» در ۴۶۴ صفحه با جلد سخت و به‌قیمت ۴۲۰ هزار تومان چاپ و منتشر کرده است. ناشر به‌تاگی، نسخه شومیز این اثر را هم عرضه کرده است که بهای کمتری دارد. در بخشی از این کتاب می‌خوانیم: «زندگی اخلاقی نوع بشر می‌تواند موضوع کار هنرمند قرار بگیرد. اما اخلاقی بودن هنر صرفا یعنی استفاده به‌کمال از رسانه‌ای تا کامل. هیچ‌یک از هنرمندان [واقعی] نمی‌خواهد چیزی را اثبات کند. [...] هیچ‌یک از هنرمندان [واقعی] دچار همدلی‌های اخلاقی نیست. همدلی اخلاقی در هنرمند نوعی ادا‌اوطار سبکی ناپخشودنی است. هیچ هنرمندی هرگز بیمارگون نیست. هنرمند می‌تواند هر چیزی را بیان کند، تفکر و زبان برای هنرمند ابزار [خلق] یک اثر هنری هستند. [...] تمامی آثار هنری، هم‌زمان، هم سطحی هستند و هم نمایان. آن کسانی‌که به وری سطح می‌روند هرچه ببینند از چشم خود دیده‌اند. هنر در واقع آینه‌دار مخاطب است. نه زندگی. اختلاف نظر در باب یک اثر هنری گواه تازگی و پیچیدگی و سرزندگی آن اثر است. هرگاه منتقدان با هم بجنگند، هنرمند با خود در صلح است. می‌توان کسی را به خاطر ساختن چیزی غایتمند بخشید، به این شرط که خود وی زبان به تحسین ساخته‌اش نگشاید. تنها مستمسک برای ساختن چیزی بی‌غایت این است که شخص آن را سخت بستايد. آثار هنری، یکسره، بی‌غایت هستند.»

زین‌قدیر

علیرضا حیدری |مدرس ویراستاری

- ناوبراسته**
- از هفته‌آینده اخذ خدمات در این سازمان منوط به ارائه کارت ملی خواهد بود.
- ویراسته**
- ۱. از هفتهٔ آینده خدمت رسانی در این سازمان منوط به ارائهٔ کارت ملی خواهد بود.
- ۲. از هفتهٔ آینده خدمت رسانی در این سازمان با ارائهٔ کارت ملی انجام می‌شود.

📌 نکته

گویی در ادارات و سازمان‌ها برای بدنوشتن مسابقه گذاشته شده است!

#زین_قدیر_پرسی

شکر

۳شنبه
۱۴۰۳
۱۴ فروردین ۱۴۰۳
شماره ۲۰۰۰

۱۰

فرهنگ و ادبیات

گالری یک ذهن درهم، عنوان کتاب تازه نویسنده مشهور، نوشین ایوانی است که به‌تازگی روانه بازار کتاب شده‌است. کتابی که انتشارات سیب سرخ آن را منتشر کرده است و به لحاظ درونمایه، مفاهیم مختلف اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را شامل می‌شود. این مفاهیم در گالری یک ذهن درهم در قالب هشت داستان کوتاه گردهم آمده است که به قول خود نویسنده یانگر جهان بینی اوست. طرح جلد کتاب نیز یکی از آثار محمود آزادانی از مجموعه تاخت است و طراحی آن را نیز جواد علیخویبان انجام داده‌است. این اثر نویسنده مشهور، در شمارگان ۳۰۰ نسخه در قطع رقی و با قیمت ۶۵ هزار تومان منتشر شده است. مرجانه حسین زاده، به مناسبت انتشار این اثر، گفت‌وگویی با نوشین ایوانی انجام داده است که در ادامه پیش روی شماست.

● هم‌ذات‌پنداری مخاطب با داستان‌ها نوشین ایوانی در پاسخ به این سؤال که موقع نگاشتن این اثر چه دغدغه‌ای

درنگ

گره ترجمه شهرآرا ایشی از چهار قرن از رفتن ویلیام شکسپیر از این جهان فانی می‌گذرد. با این‌حال تأثیر نبوغ او همچنان به شکل دادن و الهام بخشیدن به جهان ادامه دارد. قلم درخشان و بینش دقیق او درباره وضعیت‌های انسانی به آثار افسانه‌ای او اجازه داد تا در آزمون زمان مقاومت کنند و در سراسر جهان، قابل درک و دسترسی باقی بمانند. با این حال، به یاد ماندنی‌ترین شخصیت‌های او، شاهزاده‌های نجیب و عاشقان یخت برگشته نبودند. شرورهای شکسپیر به همان اندازه قهرمانان او باورپذیر هستند. شرورانی شوم، قدرتمند، تراژیک، باهوش و بی‌رحم. در این نوشته با برخی از مشهورترین شرورهای شکسپیر آشنا می‌شوید.

کلودیوس در هملت

وقتی صحبت از شخصیت‌های واقعا شرور در آثار شکسپیر به میان می‌آید، کلودیوس، عمومی هملت، نزدیک به بالاترین رتبه است. او پس از مسموم کردن برادرش و تصاحب تاج، با مادر هملت ازدواج می‌کند. او شروری است که به جنایتش برای خود، مخاطبان و خواندند متعال اعتراف می‌کند. اما ترس او بر گنااهش غلبه می‌کند. کلودیوس با اعتقاد به اینکه هملت به قتل پادشاه پیر مشکوک می‌شود، نقشه‌ای می‌کشد تا هملت را مسموم کند. این طرح نتیجه معکوس دارد و به پایان خونین این درام حماسی منجر می‌شود.

یاگو در اتللو

یکی از ناب‌ترین مظاهر شر در مجموعه آثار شکسپیر، یاگو، ستوان دوم فریبکاری است که اتللو را قریب می‌دهد. یاگو با نمایش بدخواهی و حسادت بدون دلیل روشن، نیرویی از دروغ و هرج و مرج است، شخصیتی که در نهایت اتللو را برای قتل همسرش دزد مونا تحریک می‌کند.

ایدی مکبث و مکبث در نمایشنامه مکبث

یکی از افسانه‌ای‌ترین شرورهای تئاتر، ایدی مکبث، همسر مکبث است. زنی مادرسالار، مکار و شوم. اگرچه بسیاری از مردم مکبث را به عنوان شرور اصلی نمایشنامه می‌بینند، ایدی مکبث کسی است که جرقه‌های مخرب‌ترین و مرگبارترین وقایع را می‌زند.

«نخستین، بلندترین و بهترین و بهترین رمان پلیسی مدرن انگلیسی». این عبارت هفت واژه‌ای را، تی. اس. الیوت، شاعر و منتقد سرشناس آمریکایی انگلیسی و برنده جایزه ادبی نوبل، در توصیف رمان «ماه الماس» به‌کار برده است، رمانی که در کنار برخوردار بودن از ویژگی‌های عام رمان‌های کارآگاهی، به پلیسی، مانند برانگیختن کنجکاوی خواننده و ایجاد حس تعلیق، آن هم به شکلی درخشان و حساب شده، از ارزش هنری و ادبی، و حتی اجازه دهید بگوییم، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی فراوانی نیز برخوردار است. در ادامه، ضمن اشاره به نکته‌ای پیرامون عنوان رمان و طرح کلی آن، شیوه روایت داستان را که در زمان خودش (رمان، نخست به صورت جزوه‌های هفتگی در ۱۸۶۸ میلادی و سپس، به شکل کامل و البته پس از ویرایش مجدد نویسنده در سال ۱۸۷۱ چاپ شده است) بدیع و نوآورانه بوده است، تشریح می‌کنیم.

عنوان اصلی رمان Moonstone که ترجمه واژه به واژه آن می‌شود «سنگ ماه، سنگ ماه، در واقع، الماسی زردرنگ و نصب شده بر بیشانی یک صنم هندی با نام الهه ماه است (در تصویر روی جلد رمان قابل مشاهده است) که به باور هندوان دد خوشش آن همراه با پدر و مُحاق ماه رویه افزایش و کاهش می‌گذارد (ص ۳۲)». بر همین اساس، مترجم محترم از برابر نهاد «ماه الماس» استفاده کرده است که باید هنگام تلفظ آن، «ماه» را بدون کسره به «الماس» پیچسانیم، مشابه ترکیب‌هایی چون ماهرخ یا ماهرو.

طرح کلی داستان، کم شدن همین الماس گرانبها

داشته است، بیان کرد، وقتی با یک مجموعه داستان طرفیم، نمی‌شود حرف از دغدغه زد. شاید درستش دغدغه‌ها باشد. اما به‌طورکل سعی داشتم به‌مسائلی بپردازم که بیانگر جهان بینی‌ام باشد.

جهانی‌بینی‌ای که در چهل سال زندگی در این کشور شکل گرفته است. پس دغدغه‌هایی را شامل می‌شود که برای خیلی‌از خواننده‌ها ملموس است و ممکن است باعث هم‌ذات‌پنداری در آن‌ها شود. ایوانی همچنین گفت: «در این داستان‌هایم، چه زن و چه مرد، داستان‌هایی را روایت می‌کنند که در درون خود این دغدغه‌ها را گنجانده‌اند. نویسنده‌گالری یک ذهن درهم ادامه داد: مهاجرت، اقتصاد، خرافات و... موضوع‌هایی هستند که هر روز با آن سروکله می‌زنیم. موضوع‌هایی که روی همه ابعاد زندگی ما، حتی روی شکل‌گیری یک دنیای داستانی تأثیر

نوشین ایوانی:
مهاجرت، اقتصاد، خرافات و... موضوع‌هایی هستند که هر روز با آن سروکله می‌زنیم. موضوع‌هایی که روی همه ابعاد زندگی ما، حتی روی شکل‌گیری یک دنیای داستانی تأثیر می‌گذارند

می‌گذارند. پس خواه ناخواه، خیلی از نویسنده‌ها به سراغ این موضوع‌ها رفته یا می‌روند.

● تنوع مضامین داستان‌های این کتاب این نویسنده گفت: البته که هر نویسنده‌ای با توجه به همان جهان‌بینی و تجربه زیسته‌اش از منظر دیگری به این موضوع‌ها پرداخته است. من هم سعی کردم هر بار از دریچه تازه‌ای به آن نگاه کنم. به طوری که در داستان «طلاهی به سیاهی گاو» گاو عجیبی را وارد داستانم کرده‌ام که با ورودش به روستایی زندگی عادی‌ا‌هالی روستا را به چالش می‌کشد. او با اشاره به داستانی در این کتاب با نام «گالری یک ذهن درهم»، اضافه کرد: در این داستان کوتاه که نام کتاب هم از آن گرفته شده است، با کمک گوشه‌هایی از نمایشنامه معروف مکبث، به سراغ زنان و

گپی با نویسنده «گالری یک ذهن درهم» درباره این مجموعه داستان و حال و هوای آن

داستان‌هایی از ذهن آشفته انسان امروزی

مشکلاتی که عده‌ای با آن دسته‌وپنجه‌نرم می‌کنند، رفته‌ام. ایوانی با اشاره به داستان کوتاه «تکه‌های گمشده ماه» گفت. در این داستان هم از آدم‌هایی استفاده کردم که در جزیره‌ای در پی خود می‌گردند. یا برای رساندن مقصودم در داستان «شکار در شوره‌زار» پای خواننده را به شوره‌زاری باز کردم که انگار همه جانداران آن با تمه نیروی خود به دنبال بقا هستند. در داستان «مغزهای مه‌گرفته» مه را آوردم که باعث شده کوهنوردان حتی نتوانند جلوی پای خود را ببینند.

● لمفحه‌ای از مسائل مختلف نوشین ایوانی بیان کرد: انتخاب اسم گالری یک ذهن درهم اشاره به همین تنوع موضوعی دارد و اینکه انسان امروزی و مدرن ذهن آشفته‌ای دارد و لمفحه‌ای از مسائل مختلف است. این نویسنده درباره طرح جلد این کتاب گفت: طرح جلد هر کتاب از نگاه من یکی از مسائل خیلی مهم درباره آن کتاب است. چون به‌نظم اولین چیزی که مخاطب را جذب می‌کند و قلابی می‌شود برای مخاطب، طرح جلد است. برای همین با وسواس زیادی به‌این مقوله

پرداختم و از کمک خیلی از دوستان هم بهره بردم و در این راه با یکی از هنرمندان نقاش خوب کشورمان محمود آزادانیا آشنا شدم و این آشنایی به انتخاب یک نقاشی بی‌نظیر از مجموعه تاخت این هنرمند برای طرح جلد کتابم منجر شد. ایوانی با اشاره به تأثیر انجمن‌های داستانی و شب‌های داستان بر کتاب‌ها اظهار کرد: طی چند سال گذشته شاهد چاپ کتاب‌های خوبی بوده‌ایم که از دل این انجمن‌ها بیرون آمده‌اند. دلسوزانی در رأس این انجمن‌ها هستند که باعث پایدی و قوت این انجمن‌ها می‌شوند به عنوان نمونه حسین عباس‌زاده در مشهد یکی از داستان‌نویسان جوان و خوب‌است که برای حمایت و کمک از نویسندگان جوان و برجای ماندن این جلسات داستان، کمک‌ها و تلاش‌های بی‌دریغی در این محافل دارند که امیدوارم به تعداد این جلسات داستان‌نویسی اضافه شود.

کاسیوس را به عنوان شروری آشکار، توطئه‌گر اصلی در قتل نهایی سزار معرفی می‌کند. او فریب می‌دهد، حسادت می‌کند و به هیچ اخلاقیاتی پایبند نیست و از این جهت شبیه است به شخصیتی باگو در اتللو. با این حال، طرح نهایی او برای تغییر عقیده در سنا پس از مرگ سزار شکست می‌خورد و خیانتش فاش می‌شود.

تیبات در رومئو و ژولیت

بر خلاف تبهکاران شرور و شومی که نمایشنامه‌های شکسپیر مملو از آن‌هاست، تیبات صرفا یک مبارز متخاصم است که چیزی برای اثبات دارد – به‌اضافه نفرت عمیق از کاپولت‌ها. به عنوان یک شخصیت، تیبات نه تنها پسر عمومی ژولیت است، بلکه نیروی محرکه خشونت بین خانواده‌های کاپولت و مونتاگ است. او رومئو را به مبارزه‌های متعددی دعوت می‌کند و در نهایت مرگوتیو، بهترین دوست رومئو را می‌کشد. رومئو تیبات را می‌کشد و به همین دلیل به تبعید از ورونا محکوم می‌شود. این اتفاقات مستقیما به اوج غم انگیز این داستان عاشقانه افسانه‌ای منتهی می‌شود. به این معنی که حتی در هنگام مرگ، شهوت خشونت و تراژدی تیبات بر سرزمین زندگان تأثیر می‌گذارد. با این حال، می‌توان استدلال کرد که نفرت مرگبار او محصول جانبی هر در خانواده است که تقریبا همه در آن به نوعی شرور هستند.

ریچارد سوم در ریچارد سوم

در حالی که برخی از محققان، ریچارد سوم را در رده قهرمان تراژیک جای می‌دهند، این عنوان برای توصیف شخصیت او ناقص است. او با هر نشانه‌ای از توهین فورا دچار خشمی دیوانه‌وار می‌شود و از هر کسی که تا به حال او را پس زده، مسخره کرده یا بدش را گفته است، خشم عمیقی به دل می‌گیرد. با وجود اینکه ناهنجاری‌های جسمانی اش – ستون فقرات پیچ خورده و بازوی خشکیده‌اش – او را به شخصیتی دلسوز تبدیل کرده، او همچنین فردی خطرناک، جاه‌طلب و وحشی است که دستور مرگ نزدیک به دوازده شخصیت را در این نمایشنامه تاریخی می‌دهد.

کاسیوس در ژولیوس سزار

در ژولیوس سزار، کاسیوس برادر شوهر بروتوس، خیانتکار معروف امپراتور روم است. شکسپیر

معرفی رمان «ماه‌الماس» نوشته ویلیکی کالینز

ماجرای الماسی گم‌شده از زبان چند راوی

همچنان معلق می‌ماند.

پس از پرداختن به اینکه داستان درباره «چیست»، برویم به سراغ آنچه در ادبیات مهم است: اینکه نویسنده داستان را چگونه، تعریف می‌کند. شیوه روایت در رمان «ماه‌الماس» استفاده از چند راوی گوناگون، با بیان‌ها و مخصوصا «قلم»‌های متفاوت است که همگی، با زاویه‌دید اول شخص، هر آنچه دیده، شنیده و حتی بوئیده، چشیده و لمس کرده‌اند، روی کاغذ آورده‌اند. این راویان مختلف که در ادامه، به معرفی مختصر آن‌ها خواهیم پرداخت، ادراکات خود به وسیله حواس پنجگانه و همچنین، تحلیل‌ها و تفسیرهای ذهنی خود را، با انشاهای متنوع و در قالب‌های گوناگون (خاطرات روزنوشت، نامه‌های عادی رد و بدل شده بین شخصیت‌ها و حتی نامه‌هایی که می‌بایست پس از مرگ نویسنده نامه‌خوانده شوند) نوشته‌اند و رمان، در عمل مجموعه همین نوشته‌هاست. این افراد، به ترتیب ظهور نوشته‌هایشان در رمان عبارتند از (۱) پسرعموی «جان هرنگاسل» که در یورش به معبد هندی و سرقت ماه‌الماس همراه سرهنگ هرنگاسل بوده است، (۲) سریشخدمت عمارت اربابی، «گابریل پتچر» که پیرمردی است

افراد، به ترتیب ظهور نوشته‌هایشان در رمان عبارتند از (۱) پسرعموی «جان هرنگاسل» که در

یورش به معبد هندی و سرقت ماه‌الماس همراه سرهنگ هرنگاسل بوده است، (۲) سریشخدمت عمارت اربابی، «گابریل پتچر» که پیرمردی است

مبادی آداب، فوق‌العاده شیرین سخن، عاشق

و شیدای رمان «ارینسون کروزو» و یادآور شخصیت اصلی رمان «بازمانده روز» نوشته ایشی‌گورو، (۳) دخترخمه میس راشل، یعنی «میس کلاک» که دوشیزه‌ای است به‌شدت پایبند به مظاهر دینی و عضو چند انجمن خیریه، با بیانی سلیس و آغشته به حکایت‌ها و تمثیل‌های کتاب مقدس، (۴) «ماتیو براف» وکیل باتجربه و عضو کانون وکلای لندن که به دلیل حضور در شهر، چیزهایی درباره الماس می‌داند که ساکنان خانه اربابی نمی‌دانند، با قلمی مستدل، قیق و عاری از خشو یک حقوق دان، (۵) پسرخاله میس راشل، یعنی «فرانکلین بلیک» که آورنده جواهر است، (۶) «روسانا اسپیرمن»، دختری جوان با سابقه‌ای مشکوک که یکی از خدمتکاران ساده عمارت است و نویسنده یک نامه بسیار مهم، با انشایی معمولی و صمیمانه، (۷) «ارزا جیننگز» در دستیار پزشکی که بار روایت بخش‌های علمی داستان بر دوش اوست، با قلمی که رنگ و بوی مقاله‌نویسی علمی دارد، ضمنا و تمام عمر خود را صرف نوشتن کتابی پیرامون مغز و اعصاب کرده است که شاید هرگز تمام نشود (ص ۵۲)، (۸) کارآگاه بامزه و باهوش اسکاتلندیارد، گروهبان «ریچارد کاف»، که پس از بازنشستگی، چند صفحه‌ای را جمع به ماجرای گم شدن الماس می‌نویسد (ص ۶۱۸ تا ۶۲۱). ناگفته‌نگذاریم که ایشان، در روایت سایر راویان و در طول داستان حضوری پررنگ دارد، (۹) پزشک «تامس کندی»، مرشد رازی هفتگی که در اواخر رمان، نامه‌ای سه صفحه‌ای از او می‌خوانیم و سرانجام رمان با سه نامه و گزارش خیلی مختصر به پایان می‌رسد، به ترتیب از کارمند زیردست گروهبان کاف، ناخدای یک کشتی و سیاحی انگلیسی که به قول خودش، یک آدم نیمه‌وحشی است (ص ۶۴۱).